

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298-70-33

_____. _____. 20__ № _____

На № _____ від _____. _____. 20__

Міністру юстиції України

Денису МАЛЮСЬЦІ

П О Д А Н Н Я

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про
Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України та Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

У межах реалізації зазначених вище норм законодавства України Уповноваженим проведено перевірку стану додержання права засуджених до довічного позбавлення волі на заміну покарання у виді довічного позбавлення волі на позбавлення волі строком від п'ятнадцяти до двадцяти років, якщо засуджений відбув не менше п'ятнадцяти років призначеного судом покарання, що передбачено частиною п'ятою статті 82 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

Звертаю увагу, що комплекс законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини» (№ 2689-IX від 18 жовтня 2022 року) та «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини» (№ 2690-IX від 18 жовтня 2022 року) розроблявся Міністерством юстиції України на виконання підпункту 19.1. «Права людини та доступ до правосуддя» пункту 19 Програми діяльності Кабінету Міністрів України,

затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 471, та з метою вирішення констатованої Європейським судом з прав людини у рішенні «Петухов проти України (№ 2)» (заява № 41216/13) системної проблеми нескоротності покарання у виді довічного позбавлення волі в Україні, що суперечить статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Між тим, жоден із зазначених вище законів не містить положення щодо необхідності приведення відомчих нормативно-правових актів Міністерства юстиції України у відповідність до встановлених ними (законами) норм, що, у свою чергу, призвело до наявності прогалини у законодавстві та затягування процедури підготовки матеріалів до суду для розгляду питання щодо застосування до засудженого норм частини п'ятої статті 82 КК України, тобто заміни покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі строком від п'ятнадцяти до двадцяти років.

Так, до мене як Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини 15.03.2023 надійшло звернення від засудженого до довічного позбавлення волі, який наразі утримується в державній установі «Чернівецький слідчий ізолятор», щодо відмови уповноваженого органу з питань пробації від підготовки проєкту висновку щодо ступеня виправлення засудженого, передбаченого Порядком визначення ступеня виправлення засудженого, який затверджено наказом Міністерства юстиції України від 19 січня 2023 року № 294/5, внаслідок чого судом не може бути розглянуте подання зазначеної вище установи про заміну заявнику покарання у виді довічного позбавлення волі більш м'яким.

У межах проведеної за зверненням перевірки встановлено, що станом на 30.01.2023 засуджений відбув 15 років призначеного судом покарання, відтак державною установою «Чернівецький слідчий ізолятор» на виконання вимог статті 82 КК України та статті 154 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) листом від 09.02.2023 було скеровано запит до філії державної установи «Центр пробації» у Чернівецькій області з проханням залучити представника органу з питань пробації до визначення ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі та підготовки відповідного висновку (частина дванадцята статті 154 КВК України).

Однак, за інформацією державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор», уповноважений орган з питань пробації не надав свого представника до складання проєкту висновку щодо ступеня виправлення засудженого.

Відтак, державною установою «Чернівецький слідчий ізолятор» було скеровано подання до суду щодо можливості застосування до засудженого положень частини п'ятої статі 82 КК України із відповідним висновком, складеним без участі уповноваженого органу з питань пробації.

Водночас, 02.03.2023 до державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» надійшов лист філії державної установи «Центр пробації» у Чернівецькій області, в якому вказується про неможливість залучення представника органу пробації щодо визначення ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі (копія додається).

Державною установою «Чернівецький слідчий ізолятор» також було повідомлено, що оскільки до складання проєкту висновку щодо ступеня виправлення засудженого не було залучено представника органу з питань пробації, існувала велика ймовірність відмови суду у заміні засудженому покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк, зважаючи на недотримання встановлених законодавством вимог.

Так, частиною дванадцятою статті 154 КВК України визначено, що разом із поданням щодо можливості представлення засудженого до довічного позбавлення волі до заміни невідбутої частини покарання більш м'яким адміністрація виправної колонії подає до суду висновки щодо ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі.

Визначення ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі та складання висновку здійснюються за участю уповноваженого органу з питань пробації.

Порядок та методика визначення ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

Основною метою подання висновку щодо ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі є забезпечення суду інформацією, що є необхідною для визначення можливості заміни покарання у виді довічного позбавлення волі на більш м'яке, та визначення в індивідуальному порядку строку позбавлення волі засудженому, стосовно якого вирішується зазначене питання.

Між тим, відповідно до статті 154 КВК України у разі відмови суду щодо заміни покарання більш м'яким повторне подання в цьому питанні стосовно осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, може бути внесено не раніше ніж через один рік з дня винесення постанови про відмову.

Таким чином, з метою дотримання права засудженого на справедливий суд, приведення у відповідність до законодавства висновку щодо ступеня виправлення засудженого, 07.03.2023 Шевченківським районним судом міста Чернівці задоволено клопотання начальника державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» та повернуто подання про заміну покарання засудженому у виді довічного позбавлення волі більш м'яким до державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» для подальшого належного оформлення.

Водночас, за результатами повторного звернення державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» від 07.03.2023 до філії державної установи «Центр пробації» у Чернівецькій області з проханням залучити представника органу з питань пробації до визначення ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі та підготовки відповідного висновку, зазначеним органом пробації було надано Алгоритм участі уповноваженого органу пробації в підготовці проєкту висновку щодо ступеня виправлення засудженого, стосовно якого може бути застосовано заміну покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк відповідно до статті 82 КК України, який погоджено Департаментом з питань виконання кримінальних покарань та державною установою «Центр пробації».

Відповідно до зазначеного Алгоритму державною установою «Чернівецький слідчий ізолятор» 21.03.2023 направлено начальнику філії державної установи «Центр пробації» в Миколаївській, Донецькій, Луганській та Херсонській областях запит на отримання інформації про стосунки засудженого з рідними та близькими, на який 27.03.2023 до слідчого ізолятора надійшло повідомлення та інформаційний лист філії державної установи «Центр пробації» в Миколаївській, Донецькій, Луганській та Херсонській областях про стосунки засудженого з рідними та близькими.

04.04.2023 провідний інспектор Шевченківського районного відділу філії державної установи «Центр пробації» у Чернівецькій області прийняв участь в складанні проєкту висновку стосовно ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі про що складено відповідний акт.

06.04.2023 на засіданні комісії державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» повторно розглянуто можливість застосування заохочувальної норми законодавства та затверджено висновок щодо ступеня виправлення засудженого .

06.04.2023 державною установою «Чернівецький слідчий ізолятор» направлено до Шевченківського районного суду міста Чернівці подання про можливість заміни засудженому покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк. Разом із поданням до суду направлено висновок щодо ступеня виправлення засудженого та інші матеріали, передбачені нормативно-правовими документами.

Між тим, в межах перевірки також отримано інформацію з філії державної установи «Центр пробації» у Чернівецькій області щодо участі працівника зазначеного органу у визначенні ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі та складення відповідного висновку (додається).

Зокрема, у листі філії державної установи «Центр пробації» у Чернівецькій області зазначено, що на перший запит державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» філією було підготовлено відповідь про те, що у зв'язку із відсутністю кваліфікованого психолога у структурних підрозділах уповноважених органів з питань пробації можливості залучення представника органу пробації щодо визначення ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі немає та жодним регламентуючим документом не визначено порядок дії уповноваженого органу з питань пробації.

Водночас, філією державної установи «Центр пробації» у Чернівецькій області 08.03.2023 отримано повторний лист державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» від 07.03.2023 року № 7/928 з проханням залучити представника органу пробації до визначення ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі, оскільки судом без висновку визначення ступеня виправлення засудженого складеного представником уповноваженого органу з питань пробації буде відмовлено судом в задоволенні подання щодо заміни покарання.

Після цього філією державної установи «Центр пробації» у Чернівецькій області скеровано листа від 09.03.2023 року за вихідним № 191/44-23 до державної установи «Центр пробації» про надання роз'яснення щодо виконання листа державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» про залучення представника уповноваженого органу з питань пробації до визначення ступеня виправлення засудженого до довічного позбавлення волі.

29.03.2023 за вхідним № 182 на адресу філії державної установи «Центр пробації» у Чернівецькій області отримано роз'яснення від державної установи «Центр пробації», в якому, серед іншого, зазначено, що з метою врегулювання питання щодо участі уповноваженого органу з питань пробації в складанні проєкту висновку державна установа «Центр пробації» звернулась до Департаменту публічного права Міністерства юстиції України з пропозицією щодо внесення змін та доповнень до Порядку визначення ступеня виправлення засудженого та Методики визначення ступеня виправлення засудженого, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 19 січня 2023 року № 294/5.

Як зазначено у листі філії державної установи «Центр пробації» у Чернівецькій області, ці зміни містять погоджений з Департаментом з питань виконання кримінальних покарань алгоритм участі уповноваженого органу пробації в підготовці проєкту висновку щодо ступеня виправлення засудженого, щодо якого може бути застосовано заміну покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк відповідно до статті 82 КК України.

Наголошую, що у листі також зазначено, що *уповноважений орган з питань пробації до внесення таких змін не має повноважень щодо*

здійснення будь-яких заходів перевірки та уточнення запитуваної інформації за запитами установ виконання покарань щодо надання інформації для підготовки проекту висновку щодо ступеня виправлення засудженого, відносно якого може бути застосовано заміну покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

Звертаю також увагу, що відповідно до пункту другого розділу VI Інструкції про роботу відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 847/5, участь представника уповноваженого органу з питань пробачії у складі комісії, яка розглядає питання про подання до суду матеріалів щодо застосування до засуджених умовно-дострокового звільнення від відбування покарання (статті 81, 107 КК України), заміни невідбутої частини покарання більш м'яким (стаття 82 КК України) не передбачено.

Відтак, виявлені прогалини потребують негайного врегулювання, оскільки їх наявність позбавляє засуджених до довічного позбавлення волі права на застосування до них положень частини п'ятої статті 82 КК України через відсутність врегульованого механізму практичної реалізації положень частини дванадцятої статті 154 КВК України.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених невідповідністю Порядку визначення ступеня виправлення засудженого та Методики визначення ступеня виправлення засудженого, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 19.01.2023 за № 294/5, а також Інструкції про роботу відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 847/5, вимогам частини дванадцятої статті 154 Кримінально-виконавчого кодексу України, керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ПРОШУ :

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на:

1.1. невідкладне приведення у відповідність до вимог частини дванадцятої статті 154 Кримінально-виконавчого кодексу України норм Порядку визначення ступеня виправлення засудженого та Методики визначення ступеня виправлення засудженого, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 19.01.2023 за № 294/5;

1.2. приведення у відповідність до вимог частини дванадцятої статті 154 Кримінально-виконавчого кодексу України норм Інструкції про роботу

відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 847/5;

1.3. здійснення аналізу нормативно-правових актів Міністерства юстиції України на предмет необхідності внесення змін та доповнень, спрямованих на належну імплементацію та реалізацію норм комплексу законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини» (№ 2689-IX від 18 жовтня 2022 року) та «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини» (№ 2690-IX від 18 жовтня 2022 року) у зв'язку з відсутністю в них положень щодо приведення підзаконних нормативно-правових актів у відповідність до них та розроблення і внесення необхідних змін та доповнень до відповідних нормативно-правових актів з метою забезпечення безперешкодної реалізації прав засуджених до довічного позбавлення волі;

1.4. забезпечення однакового правозастосування норм КК, КВК України та інших нормативно-правових актів, що стосуються застосування до засуджених до довічного позбавлення волі положень частини п'ятої статті 82 КК України, зокрема доведення до відома всіх керівників органів та установ виконання покарань та органів пробачії Алгоритму участі уповноваженого органу пробачії в підготовці проєкту висновку щодо ступеня виправлення засудженого, стосовно якого може бути застосовано заміну покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк відповідно до статті 82 КК України, який погоджено Департаментом з питань виконання кримінальних покарань та державною установою «Центр пробачії» та листа Державної установи «Центр пробачії» від 29.03.2023 № 1950/5/Ян-23 як тимчасового роз'яснення до внесення відповідних змін до нормативно-правових актів.

2. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого та щомісяця інформувати про подальше усунення недоліків до повного виконання вимог цього подання.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльність Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додатки:

1. Копія листа Державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» № 7/1472 від 06.04.2023 до на 12 арк. в 1 прим.

2. Копія листа Філії Державної установи «Центр пробації» у Чернівецькій області № 273/44-23 від 06.04.2023 на 3 арк. в 1 прим.

Уповноважений

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Вик. Катерина Рубанова, Олексій Некрасов
т. 298-70-69

